

A keleti lápibagolylepke - *Arytrura musculus* (Ménétriés, 1859) (Lepidoptera: Noctuidae) előfordulása a Zselicben

¹UHERKOVICH ÁKOS & ²ÁBRAHÁM LEVENTE

¹H-7625 Pécs Építők útja 3/b; Hungary; e-mail: uhu@ipisun.pte.hu

²SMMI Természettudományi Osztály H-7400 Kaposvár Fő utca 10.; Hungary; e-mail: labraham@smmi.hu

UHERKOVICH Á. & ÁBRAHÁM L.: *The occurrence of Arytrura musculus (Ménétriés, 1859) (Lepidoptera: Noctuidae) in the Zselic hills, South Hungary.*

Abstract: Further locality of this strictly protected noctuid moth was discovered. Two specimens were captured by light. This is the third locality in South Transdanubian region and it proved to be a new in the Zselic hills as well.

Keywords: faunistical record, Noctuidae, Hungary

2007. június 22-24. között - immár második alkalommal - került megrendezésre a Magyar Biodiverzitás Nap a baranyai Gyűrűfűn. Az első Biodiverzitás Napot 1998-ban E. O. Wilson és P. Aden szervezte New York államban azzal a céllal, hogy felhívják az emberiség figyelmét a rohamosan csökkenő biodiverzitásra, kipusztuló növény- és állatfajokra. Azóta számos országban szerveznek hasonló rendezvényeket. A II. Magyar Biodiverzitás Napon 36 botanikus és zoológus vett részt a mintegy 24 órás mintavételezésben. A lepkék mintavételezését négy szakember (Uherkovich Akos, Szeőke Kálmán, Rozner György és Ábrahám Levente) segítette és 149 nagylepke fajt sikerült kimutatniuk az 1 km²-es mintavételi területről.

A Magyar Biodiverzitás Nap nemcsak a fogyatkozó hazai biológiai sokféleségre irányította rá a figyelmet, hanem néhány esetben nem várt faunisztikai érdekességekkel is szolgált. Természetvédelmi szempontból a keleti lápibagoly - *Arytrura musculus* (Ménétriés, 1859) két példányának felbukkanása minősíthető a megfeszített terepi munkák legkiemelkedőbb eredményének.

Ennek a Magyarországon fokozottan védett lepkefajnak diszjunkt elterjedése van: az Amur vidékén, Koreában és Japánban viszonylag nagy területen él, majd nyugat felé több ezer kilométeren át hiányzik, s újból csak az Urálban, a Kaukázusban valamint Kelet-Európában, Közép-Európa keleti részén és Dél-Európa északi részén találjuk meg néhány lelőhelyét. Elterjedési alaptípusát illetően mandzsúriai-ponto-pannon elem (VARGA et al. 2005). Nyugati lelőhely-csoportjában jóval szórványosabb elterjedésű (VARGA 2003). A Kárpát-medencében először DIÓSZEGHY (1913) találta meg Erdélyben, ahol aztán később több lelőhelyről is ismertté vált. Magyarországon először Vörsön (Kisbálaton) találták, majd hamarosan Tihanyban is előkerült (KOVÁCS 1953). Bátorligeti előfordulása után pedig Debrecenben találta meg VARGA (1957), ezután a Nyírségben

újabb példányára bukkantak. Ezt követően hosszú ideig csak egy-két lelőhelyről (Ömböly, Sumony, Köveskál) került elő (BARANYI et al. 2006). Csak az ezredforduló után gyűjtötték több példányát a Nyírségben, ahol több, viszonylag erősebb populációját találták meg (BARANYI et al. 2006).

A Dunántúlon a kilencvenes évek második felében az erdészeti fénycsapda hálózat csapdája Sumonyban fogta meg néhány példányát (NÉMETH és SZABÓKY 1998). Ezt követően a Kornyi-tó mellett került elő három példánya, amely szintén az eddig ismeretlen lelőhelyek számát gyarapította (NÉMETH és SZABÓKY 1998, ÁBRAHÁM 2000). A számára elvileg alkalmas, Balatontól délre elterülő lápvidéken Ábrahám és Rozner a Natura 2000 faj monitoring vizsgálata során két éven keresztül (2005-2006) próbálkozott a faj megfogásával, de erőfeszítéseik nem hoztak eredményt. Azonban Dél-Dunántúlról eddig két előfordulási helye vált ismertté, Sumony és Pellérd. Ennek az utóbbi lelőhelynek a faunisztikai adatára a DDNP információs rendszerében bukkantunk, de a faj bizonyító példányát nem láttuk, előfordulása a Pellérdi-halastavak környékén elképzelhető. Különösen annak a fényében, hogy 2007. június 22-én a Baranya megyei Gyűrűfűn ismét gyűjtöttük. Gyűrűfű a Dél-Zselicben megbúvó apró falu, amely évtizedekkel ezelőtt formálisan kihalt. Ezt követően sokáig lakatlan volt, házai használhatatlanná váltak, s csak a legutóbbi években települt be újra. Közigazgatásilag Ibfához tartozik. Környékén az erdőborítottság igen magas, az uralkodó erdők elsősorban gyertyános-tölgyesek, többfelé bükkal elegyedve. A völgyaljakon rendszerint égerligetek vagy fűzesek vannak. Korábban nagyobb arányt tettek ki a szántók és legelők illetve rétek, ezek területe csökkenőben van a beerdősödés következtében. Mivel Gyűrűfű deklaráltan „ökológiai falu“, ezért vélhetően kisebb a környék szennyezettsége is.

A gyűjtés estéjén meleg, fülledt időjárás volt, a hőmérséklet még éjfél felé is csak 21 °C-ig süllyedt. Az éjszaka második felében hidegfront érte el a térséget, lehüléssel és bőséges csapadékkal. A rovarok rendkívül nagy aktivitást mutattak a fényforrás (125 W-os higanygőzlámpa) körül, a lepedőre több tíz- vagy százezer hollyva, kabóca stb. ült le, és általában gazdag volt a rovarzsákmány.

Az egyik *Arytrura musculus* példány a lámpagyűjtést (21^h 10') követően mintegy fél órával érkezett a fényre, és ott hamarosan megnyugodott. A másikat 23^h körül fogtuk meg.

Meg kell jegyeznünk, hogy másnap este - a hidegfrontot követően jóval hűvösebb időben - az előző esti helyen és annak közelében négy lámpával próbáltunk további példányokat gyűjteni, azonban ez a próbálkozásunk sikertelen maradt. Ellenben megfogtuk például a *Pechipogo gryphalis* bagolylepkét, amelyik 20-25 éve több helyen került elő, az utóbbi évtizedben viszont alig láttuk.

Natura 2000 faj, ezért az elmúlt években a fajra iránt európai szinten fokozott figyelem irányult és több új elterjedési adata vált ismertté. Nemrég találták meg Észak-Olaszországban (HUEMER 2005), de Horvátországban is megfogták (szóbeli közlés).

Hazai előfordulási helyei a Dráva-síkon, a Dél-Zselicben és az Északkelet-Alföldön tovább erősíti azt az állatföldrajzi hasonlóságot, amely a két terület között áll fent (VARGA 1964).

Végezetül köszönetünk fejezzük ki Dr. Kovács Tibornak, hogy megszervezte a Gyűrűfűn a Biodiverzitás Napokat.

Irodalom

- ÁBRAHÁM L. 2000: Balatonhenye és környékének bagolylepkei (Lepidoptera: Noctuidae) - Folia Musei Historico-Naturalis Bakonyensis 16(1997): 123-136.
- BARANYI T., JÓZSA Á. Cs., BERTALAN L. 2006: *Arytrura musculus* (Ménétriés, 1859). - In: Varga Z. (szerk.): Natura 2000 fajok kutatásai I. Debrecen, p. 71-87.
- DIÓSZEGHY L. 1913: Adatok Magyarország lepkefaunájához - Rovartani Lapok 20: 190-196.
- HUEMER, P., MORANDINI, C., MORIN, L. 2005: New records of Lepidoptera for the Italian fauna (Lepidoptera) - Gortania 26(2004): 261-274.
- KOVÁCS L. 1953. A magyarországi nagylepkek és elterjedésük. - Folia entomologica hungarica 6: 76-162.
- Németh L., SZABÓKY Cs: 1998: A keleti lápi bagoly (*Arytrura musculus* Ménétriés, 1859) újabb hazai adatai (Lepidoptera: Noctuidae) - Folia entomologica hungarica 59: 310-313.
- VARGA Z. 1957: Debrecen és környéke nagylepkefaunája. - Folia entomologica hungarica 10: 235-258.
- VARGA Z. 1964: Magyarország állatföldrajzi beosztása a nagylepkefauna komponensei alapján - Folia entomologica hungarica 17: 119-168.
- VARGA Z. 2003: A Kárpát-medence állatföldrajza. In: Láng I., Bedő Z. és Csete L. (szerk.): Növény, Állat, Élőhely. - Magyar Tudománytár 3. Kossuth Kiadó, Budapest.
- VARGA, Z., RÓNKAY, L., BÁLINT, Zs. LÁSZLÓ, M. Gy, PEREGOVITS, L. 2005: Checklist of the fauna of Hungary. Volume 3. Macrolepidoptera. - Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, pp. 114.